

CEMÂL-İ HALVETÎ'NİN TASAVVUFÎ MESNEVÎLERİ (İNCELEME-METİN-DİZİN)

Hazırlayan: **Leyla Alptekin Sariođlu**

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2021, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 177

Edebiyat: 79

ISBN 978-625-7471-13-8

Sertifika No: 52315

Birinci Baskı: İstanbul, 2021

Hazırlayan: Leyla Alptekin Sarıoğlu

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Dizi Editörü: Furkan Öztürk

Baskı Hazırlık: DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Birlik Ozalit

(Sertifika No: 20179)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Cemâl-i Halvetî'nin Tasavvufî Mesnevîleri (İnceleme-Metin-Dizin)

Hazırlayan: Leyla Alptekin Sarıoğlu (Dr. Öğr. Üyesi)

İstanbul : DBY Yayınları, 2021.

718 s. ; 15,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 177)

ISBN 978-625-7471-13-8

1- Edebiyat 2- Tasavvuf 3- Mesnevî

Bu kitap, 2013 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda Prof. Dr. A. Azmi Bilgin'in danışmanlığında savunulan " Cemâl-i Halvetî'nin Tasavvufî Mesnevîleri (Metin-İnceleme)" başlıklı doktora tezinin gözden geçirilerek kitaplaştırılmış hâlidir.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu - Fatih / İstanbul

Tel.: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Kısaltmalar	6
Ön Söz	9
Giriş	13
1. Cemâl-i Halvetî'nin Dönemi, Hayatı, Sanatı ve Eserleri	37
1. Dönemi.....	37
2. Hayatı	72
3. Sanatı	90
4. Eserleri.....	93
2. Cemâl-i Halvetî'nin Tarikatı ve Tasavvuf Tarihindeki Yeri	103
1. Halvetiyye.....	103
2. Cemâl-i Halvetî'nin Tasavvuf Tarihindeki Yeri.....	118
3. Cemâl-i Halvetî'nin Tasavvufî Mesnevîleri	121
1. Mesnevîlerin Şekil Özellikleri.....	125
2. Mesnevîlerin Muhteva Özellikleri.....	143

4. Cemâl-i Halvetî'nin Mesnevîlerinde Bazı Dinî ve Tasavvufî Kavramlar	183
1. Ulûhiyet ile İlgili Kavramlar	184
2. İnsan ile İlgili Kavramlar	206
3. Tarikatla İlgili Kavramlar	229
4. Amelî ve Ahlakî Kavramlar	314
5. Tasavvufî Açından Diğer Kavramlar	337
Sonuç	355
Metinle İlgili Bazı Unsurlar ve Metin	357
1. Nüsha Tavsifi.....	357
2. Mesnevîlerin Bazı Dil ve İmla Özellikleri.....	360
3. Metin Tesisinde Dikkat Edilen Hususlar.....	370
4. Transkripsiyon Sistemi	372
5. Metin.....	373
Cemâl-i Halvetî'nin Tasavvufî Mesnevîleri	
Cevâhîrî'l-Kulûb	375
Beyân-ı Çeng-nâme.....	485
Risâle-i Teşrîhiyye	513
Risâle-i Fakriyye	543
Risâle-i Şüfîyye.....	603
Kaynakça	643
Cemâl-i Halvetî'nin Mesnevîlerinde Yer Alan Dinî ve Tasavvufî Kavramlar Dizini	659

Ön Söz

Türklerin İslam dinini benimsemelerinde tasavvufun rolü büyüktür. Tasavvuf hareketinin sistemleşmiş şekilleri olarak tarif edilen tarikatlar ise zamanla çeşitlenerek tasavvufun yayılmasına hız kazandırmışlardır. Mutasavvıflar, İslama dayanan inanç ve düşüncelerini geniş halk kitlelerine yaymak için, şiiri etkili bir araç olarak kullanmışlardır. Tasavvuf hareketi hızla gelişmiş ve mutasavvıfların kaleme aldıkları ürünler, “Dinî-tasavvufî Türk edebiyatı” adı altında edebiyat ve kültür tarihimizin önemli bir bölümünü oluşturmuştur.

Dinî-tasavvufî Türk edebiyatının gelişmesinde önemli bir rolü olan Halvetiyye, İslam dünyasının en yaygın tarikatlarından biridir. Silsilesi Zâhid-i Geylânî (ö. 700/1301) kanalıyla Hz. Ali'ye kadar uzanan bu tarikatın kurucusu, Geylan'da yetişen Ömer el-Halvetî (ö. 800/1397) olmakla beraber tarikatın esas olarak kurumsallaşması Yahyâ-yı Şîrvânî (ö. 870/1466) ile olmuştur.

İbrahim Zâhid-i Geylânî'ye nisbet edilen Zahidiyye'nin bir kolu olarak kabul edilen Halvetiyye, Ömer el-Halvetî tarafından İran'da kurulmuş; tarikatın ikinci piri sayılan Yahyâ-yı Şîrvânî aracılığıyla Azerbaycan ve Anadolu sahasına girmiş olmakla beraber Anadolu'da Pir İlyas'la (ö. 837/1433) yayılmıştır. Tarikat, XV. yüzyılda Anadolu'da büyük bir gelişme göstermiş, Anadolu ve Rumeli'de en çok tekkesi bulunan tarikat olmuştur. Baba Resul (ö. 840/1436), Pir Muhammed Bahâeddîn-i Erzincânî (ö. 879/1474) Dede Ömer Rûşenî (ö. 892/1487), Habîb-i Karamânî (ö. 902/1496) ve Cemâl-i

Halvetî (ö. 903/1497) bu yüzyılda Anadolu'da irşat faaliyetlerinde bulunan ve Anadolu kökenli olan önemli Halvetî halifeleridir.

Halvetîliğin İstanbul'daki en önemli temsilcilerinden ve Türk kültür tarihinin önemli şahsiyetlerinden biri olan Cemâl-i Halvetî, Halvetîliğin Cemâliyye kolunun kurucusudur. Arap, Fars ve Türk dillerinde pek çok eser veren ve Türkçe şiirleri bulunan bu mutasavvıf, edebî kişiliğinin yanı sıra dönemine yön veren bir düşündürüdür.

Cemâl-i Halvetî, genel olarak tasavvufu, özelde ise bağlı bulunduğu Halvetî tarikatının yapısını anlatmak ve halkı irşat etmek maksadıyla, 879-880/1475-76'da kaleme aldığı beş adet mesnevîsi ile Halvetîliğin ve Türk tasavvuf edebiyatının önemli kaynakları arasında sayılabilecek eserler vermiştir.

Velut bir yazar ve şair olan Cemâl-i Halvetî'nin pek çok eseri bulunmasına rağmen eserlerinden çok azı ilim dünyasına sunulabilmiştir. Elinizdeki çalışma, bu eserlerden mesnevî nazım şekli ile yazılmış olan beş eserini gün yüzüne çıkarmayı hedefleyen "Cemâl-i Halvetî'nin Tasavvufî Mesnevîleri (Metin-İnceleme), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2013." adlı tezimizin gözden geçirilmesi ile oluşturulmuştur.

Çalışmamız yedi bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında tasavvufun doğuşu, yayılışı, Anadolu'ya gelişi ve edebiyata tesiri hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde, Cemâl-i Halvetî'nin hayatı, sanatı ve eserleri incelenmeden önce onun yaşadığı asrın edebî ve kültürel özelliklerine genel olarak değinilmiştir. Bu bölümde Cemâl-i Halvetî'nin devrindeki tasavvuf anlayışı ve tarikatlardan kısaca bahsedildikten sonra, XV. yy. Türk tasavvuf edebiyatına dair mesnevîlere de genel hatlarıyla yer verilmiştir. Ardından Cemâl-i Halvetî'nin hayatı, sanatı ve eserleriyle ilgili malumat için ilk olarak kendi eserleri esas alınmış, daha sonra onun hakkında bilgi veren diğer kaynaklara başvurulmuştur.

İkinci bölümde ana hatlarıyla Halvetiyye tarikatı ve özelliklerine, bu tarikatın şubelerine, Halvetiye'nin Cemâl-i Halvetî tarafından kurulan Cemâliyye koluna, Halvetîliğin tarikat silsilesine, Cemâl-i Halvetî'nin

şeyhleri ve müritlerine dair bilgiler sunulmuştur. Bu bölümde son olarak Cemâl-i Halvetî'nin Halvetîlik içindeki yerine değinilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde mesnevî nazım şekli hakkında kısaca bilgi verilmesinin ardından Cemâl-i Halvetî'nin tasavvufî mesnevîleri, şekil ve muhteva bakımından incelenmeye çalışılmıştır. Bu bölümde mesnevîlerde yer alan hikâyeler tasnif edilmiş, nesre çevrilerek aktarılmıştır. Ancak mesnevîlerde yer alan ve ortak kültür öğeleri olan hikâyelerin, çeşitli varyasyonlarına başka eserlerde rastlanmış olmasına rağmen, dayandığı kaynaklarla ilgili herhangi bir çalışmaya gidilmemiştir.

Mesnevîlerde yer alan tasavvufî kavramların Cemâl-i Halvetî'ye göre izahlarına yer verilen dördüncü bölümde, her kavram ilkin bazı temel tasavvufî kaynaklardan alınan tanımlarla kısaca açıklanmış, ardından söz konusu kavramın Halvetî'nin mesnevîlerinde nasıl geçtiği üzerinde durulmuştur.

Cemâl-i Halvetî'nin tasavvufî mesnevîlerinin çeviri yazıya aktarılmış şekli de çalışmamızın beşinci bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümde ayrıca nüsha tavsifi yanında, bazı dil ve imla özelliklerine yer verilmiştir. Ele aldığımız mesnevîlerin standart imla özellikleri taşıyan metinler olmadığını, dönemine ait zengin malzemeyi barındırdığını, dolayısıyla dil incelemesi açısından kayda değer olduğunu bilmemize rağmen, çalışmamızın konusu gereği bir dil incelemesi yoluna gidilmemiş, ancak dikkat çekici bazı dil ve imla özelliklerine bu bölümde kısaca değinilmiştir. Çalışmamızın bundan sonraki kısmında "Kaynakça" ve "Cemâl-i Halvetî'nin Mesnevîlerinde Yer Alan Dinî ve Tasavvufî Kavramlar Dizini" bulunmaktadır.

Doktora tez döneminde bilgi ve mesaisini esirgemeyen, beni tasavvufun ve tasavvuf edebiyatının önemli eserleri ile tanıştıran danışman hocam sayın Prof. Dr. A. Azmi BİLGİN'e teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Çalışma boyunca karşılaştığım güçlüklerde yol gösterici olan, değerli katkılarda bulunan sayın hocalarım Prof. Dr. Kemal YAVUZ ve Prof. Dr. Tahir ÜZGÖR'e, her çalışmamda olduğu gibi bu çalışmada da ilgi ve bilgileriyle beni yönlendiren, destekleyen sayın hocalarım Prof. Dr. Hanife KONCU ve Prof. Dr. Müjgân ÇAKIR'a, ayrıca dizin kısmını oluşturken büyük yardımlarını

gördüğüm sayın hocam Prof. Dr. Tanju ORAL SEYHAN'a teşekkürlerimi sunarım. Çalışmayı okumak nezaketini gösteren sevgili Arş. Gör. Neslihan POLAT AKTAŞ'a, Yeşim YARAR ve Kerem Kaan AKHAN'a teşekkür ederim. Son olarak destekleri ve sabırları için eşim Ömer SARIOĞLU'na, çocuklarım Neva ve Ali'ye sevgilerimi sunarım.

Leyla ALPTEKİN SARIOĞLU
İstanbul, Eylül 2021

Cemâl-i Halvetî'nin Tasavvufî Mesnevîleri

Cevāhirü'l-Ḳulüb / 375

Beyân-ı Çeng-nâme / 485

Risâle-i Teşrîhiyye / 513

Risâle-i Faḫrıyye / 543

Risâle-i Şüfîyye / 603

[CEVĀHİRÜ'L-ḲULŪB]

Bismi'l-lāhi'r-rahmāni'r-rahīm	
Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'iltün	
1	Hamd u şükr olsun ki Allāh-ı Kerīm Oldı mebde' her vücūda ol Raḥīm
2	Ḥayy u Kayyūm'dur ki her şey'e ḥayāt İrişür andan aña gelmez memāt
3	Ḳādir ü Sātir Şamed'dür ol Aḥad Ġāfirü'z-zenbdür ki yoḡdur aña ḥad
4	Evvel Āḥir Zāhir ü Bāṭın-durur ¹ 'Āşık u Ma'sūḡ u hem Sākin-durur
5	'Ālim ü Ġalib Mümīt-i küll-i şey' Ol-durur çıkar anuñla şavt-ı ney
6	Hem Semī' ü hem Başır ü hem Şekūr Hem Laṭīf ü hem Ra'ūf u hem Ġafūr
7	Hem Ḳadīm ü hem Mecīd ü hem Cemīl Hem 'Azīm ü hem Ḥalīm ü hem Celīl
8	Muḥsin oldur Ḥālīḡ oldur Dāyim ol Nāşır oldur cümle işde Ḳāyim ol
9	Mālik oldur Kāfī oldur Şāfī ol Sırrına irmek dilerseñ şāfī ol
10	Mu'ṭī oldur Mücid oldur Rāzık ol Cānuñı terk it yolında şādık ol
11	Ḳāhir ü Ḳahhār u Keşşāfü'l-kürüb ² Ol-durur her yirde Fettāḥu'l-ḡulüb
12	Hādī oldur cümle ḥalḡa Ḥālīḡ ol Ṭayyib oldur Ḥaḡḡ'a cehd it lāyık ol ³
13	Rāfī' ü Bāsıṭ hem oldur Nāşır ol Şāhid oldur Ġāyib oldur Ḥāzır ol

¹ "Evvel Āḥir: Evvel ü hem Āḥir ü hem"

² "Ḳahhār: كَهَّارٌ"

³ "cehd it Ḥaḡḡ'a sen: Ḥaḡḡ'a cehd it"

- 14 Nâzır oldur Cā'il oldur Mü'min ol
Mü'min ol kim bulasın sen aña yol
- 15 Hâfız oldur Şâbur oldur Şâkir ol⁴
Akdës oldur Nûr oldur Kâdir ol
- 16 Kâyim oldur Huve oldur Nûn ol
Irmağ olma sırta ir sen Ceyhûn ol
- 17 Bâ'ış oldur cümle işde hem Vekîl
Kuvvet anuñdur Kavi'dür ol Cemîl
- 18 Hem Mu'izz'dür hem Müzill'dür ol 'Azîz
Varuñı terk it yolında ol temîz
- 19 Hem Hâkîm ü hem Metîn ü hem 'Alîm
Kâlbüñi kılğıl mücellâ ol selîm
- 20 Hem Karîb ü hem Rakîb ü hem Şehîd
Sırr-ı esmâya iren oldı sefîd
- 21 'Âdil oldur yoğ-durur aña mişâl
'Ârife andan görünür her fi'âl
- 22 Her işe oldur Habîr ü Mevcüd ol
Tâlib ü Matlûb ü hem Maqşûd ol
- 2a**
- 23 Vâsi' oldur Mükni' oldur Kâşif ol
Cehd eyle sırtaña sen vâkıf ol
- 24 Vâhid ü Vehhâb Feyyâz ü Hamîd
Oldur[ur] andan görünür her cedîd
- 25 Hâşılı her şey' aña mazhar-durur
Şâhid ü gayb anuñ-ıla _enver-durur
- 26 Merd gerek ölmez öñdin tevhîde
Tevhîd-ender tevhîd-ender-tevhîde
- 27 İrişe cân u dilün terk idegör⁵
Kılmaya gayrıya ol berk idegör
- Kemâ kâla'llâhu te'âlâ mâ zâğa'l-
başaru ve mâ tağâ⁶**
- 28 Üç-durur vahdet merâtibde i cân
Oldı işâret her birine iy cüvân
- 29 Merd olan kılup nazâr cân çeşm-ile
Olmayan bakar göricek hışm-ıla
- 30 Tevhîdinden zerrece ol hanumuñ
Olmadı ma'zûr tutuñ sultânumuñ
- 31 Hâmd u şükr olsun kim [ol] Kayyûm-ı pâk
Var-ıdı kim yoğ-iken eflâk [ü] hâk
- 32 Diledi kendüye bir mir'ât ide
Ya'nî anda kudretin işbât ide
- 33 Vardı halk itdi o nûr-ı Aḥmed'i
Göre Hâkḳ'ı kim ki_ola Muḥammed'i
- 34 Bu fakîr diler ki anı medḥ ide
Bilemez kim nice anı şerḥ ide
- 35 Halk-ı 'âlem ḥod anı medḥ idemez
Kimse Hâkḳ'suz ol yola hem gidemez

⁴ "Şâkir: Şekûr"

⁵ "idegör: idüben"

⁶ "Gözü kaymadı ve sınırı aşmadı." (Necm 53/17)

BEYÂN-I ÇENG-NÂME

- Fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün**
- 1 Hâmd u şükr olsun ki her şey'den Hudâ
Gösteren her cünbişi iden şadâ
- 2 Oldı bu bir sır-durur bunı gören
Gördi cân göziyle görmedi iren
- 3 Baş göziyle der-zemîn ü der-zamân
İnanuñ Hâk'dur bu ki itmeñ gümân
- 4 Zîrâ kim baş gözi bir zulmet-durur
Cân gözi ḥod nûr-ı 'ayn-ı Hâk-durur
- 5 Ol ezel kim yoğ-ıdı kevn ü mekân
Var-ıdı ol göz anuñla bî-gümân
- 6 Görür-idi zâtını görmezdi gayr
Her ki gayrı gördi yoğdur anda ḥayr
- 7 Çünkü gördi kendüyi kendüye 'ışḳ
Gâlib oldı ehl nedür tuya 'ışḳ
- 8 Mevc urdı bu kezün deryâ-yı Hû
Gayrı Hû yoğ ka'r-ı sâhilde ḳamu
- 9 Ol Hû'dan bî-ḥad vilâyet milk ü mâl
Oldı zâhir ins ü cin Şems ü hilâl
- 10 Şâhid ü gayb her ne varsa âşikâr
Hû'dan oldı Hû'yı kılğıl sen şikâr
- 11 Hû-durur evvel hem âhır Hû-durur
Hû-durur bâḥın u zâhir Hû-durur
- 12 Hû-durur hâdî bidâyet ehline
Hû-durur kâfî nihâyet ehline
- 13 Sırr-ı Hû'dur câmi'-i küfr ü îmân
Sırr-ı Hû'dur şer'-i Aḥad iy cüvân
- 14 Sırr-ı Hû'dur yidi deryâ menşe'i
Sırr-ı Hû'dur yidi a'zâ mebbe'i

55b

- 15 Sırr-ı Hû'dur nokta kevnendür ḥurûf
Sırr-ı Hû'dur Şems beden aña ḥusûf

- 16 Toğdı cāndan sırr-ı Hū sırdan Hudā²⁶⁰
Der-vücūd zāhir olur andan şadā
- 17 Gel diyü dervîşe irer bî-cihāt
Bulmadan dervîş fenā bu kāyināt
- 18 Yolma terk it Hū'nuñ sırr-ı yakīn
Keşf ola olcağ amı [sen] şakm
- 19 Harf-i 'illet gidicek harf-i şaḥīḥ
Kıldı 'illet ehli olma ol şaḥīḥ
- 20 Vāv gibidür varlığıñ ol vaḥdete
Terk iderseñ irersin şıḥhate
- 21 Varlığıñ mā-dām ki tura sen 'alīl
Der-zemīn olduñ saña yoğdur delīl
- 22 Nā-geh itlāk 'ālemine sen ḳadem
Başasın bî-pāy olasın sen 'adem
- 23 Hū'y-ıla kim mazharı sensin anuñ
Cān-ı cāndur Hū-yı hā cānı tenüñ²⁶¹
- 24 Her vücūddan çünki baḥr-ı Hū şaşa
Milk-i enfüs dehrisi ol dem şaşa
- 25 Çün şaşa ol baḥr-ı aḳdesdür vücūd
İhtiyārsuz sālīk anda ide sücūd
- 26 Mevcidür bu ol ḳadīm deryāsınuñ
Mevc-i deryā kıl ki gide pāsı_ anuñ
- 27 Mevc-i keşfdür yā laṭīf görmez bu göz
Cān gözün aç gör ne aşıl[dur] bu söz
- 28 Mevcini kendüye perde kıldı ol
Tā ki ḥikmet görine envā'ı bol
- 29 Mevcisin sen gāfil olma sen de bul
Bulmaz-ısañ bulamazsın aña yol²⁶²
- 30 Yarın olıncaḳ olursın sen zelīl
Tañrı ḥaḳḳı-çun saña olmaz delīl
- 31 Tālib-i deryā-y-ısañ mevce gönül
Virme kim dil viren aña az degül
- 32 Mevc-i deryā-y-ıla ḳāyimdür 'ayan
Levh-i cāndan keşf olur ma'nā beyān
- 33 Çünki oldur sırr-ı Ḳur'ān mazharı²⁶³
Tecliye kıl anı sen iy yol eri
- 34 Levḥ gören gönül viren aña hemān
Ḳışr ceviz yimek gibi-durur inan
- 35 Ma'nāda gerçi o da emvāc-durur
Aşlı bir olduğı-y-ıçun tāc-durur
- 36 'Āḳīl olan gönlüni tāc issine
Vire tā kim bile cān ne issi ne
- 37 Tālib olan yirmeye acısını
Gice gündüz gözliye tāc issini

²⁶⁰ "Hū: Hū'dan"

²⁶¹ "Cān-ı cāndur Hū-yı hā: Hū-yı hā cān-ı cāndur"

²⁶² "bulamazsın: bulamazsın"

²⁶³ "oldur: oldur ki"

RİSĀLE-İ TEŞRİHİYYE

- Fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün** 9 Pes görüben görinen Vāḥid imiş
Sanma gāyib anı sen Şāhid imiş
- 1 Şükr ü ḥamd olsun ki Allāh iy nigār
Ferd u Vāḥid'dür gözüñden sil gubār
- 69b**
- 2 Tā göresin her vücūd[a] anı sen
Bilesin ol ten-durur [hem] ḡayrı ten
- 10 İsm-i a'zam gözle görine bu sır
Taḥşīl anuñ ister-ıseñ cānı vir
- 3 Ḥay-durur ol Lā-yemüt'dur ḥāzır ol
Ölmeden öl işbu söze nāzır ol
- 11 İsm-i a'zam ḳuṭb bigi pinhān-durur
Ehl-i derdüñ derdine dermān-durur
- 4 Lem-yezel'dür Lā-yezāl ü Bāḳī'dür
Cāna_ıçürür 'ışḳ şarābın sākīdür
- 12 Ḥaḳ kitābın her kim itmām eyledi
İsm-i a'zam ḥ'ānla anı ṭoyladı
- 5 Ḥay-durur Ḳayyüm'dur Zāhir-durur
Bāṭın u hem Evvel ü Aḥır-durur
- 13 İmdi gāfil yidi muşḥaf dōrt kitāb
Ma'nāda sensin seni eyle ḥisāb
- 6 'Ālim u Ġalīb Mümīt ü Muḫyī ol
Ḳādir u Ḥāḥḳ Raḳīb u Mübnī ol
- 14 Evvel aḥır ol başıret göz-ile
Baḳ saña ḳılma 'amel sen söz-ile
- 7 Rāzıḳ u Mübdī' Muvahḥid zātını
Zātdur sen şanma ḡayrı iy denī
- 15 Tā iresin ism-i a'zam sırrına
Ḡarḳ olasın sen de anuñ nürna
- 8 Fānī_olan nice-durur ol Bāḳī'den
Zāhir evvel bāḳī ḳalmaz fānīden
- 16 Sen özüñde dōrt kitābuñ sırrını
Bilübeni görmeseñ sen nürmü

- 17 İsm-i a'zam elüñe girmez sentüñ
İsm-i a'zam cändür görinen tenüñ²⁹²
- 18 Çün[ki] muşhaf saña ola aşikâr
'Avn-ı Bārî'yle kılırsun sen şikâr
- 19 Ol libās-ı nūr-ı 'avnîdür zemîn
Emr-i Allāh birle olursın emîn
- 20 İsm-i a'zam kuvvetüñ olur pes o vakt
Terk-i var it yolına_anuñ olma şaht
- 21 Kıtübü'l-esmā ism-i a'zamdur anı
Her ki bulduysa odur kıtüb iy ganî
- 22 Bundan da'vā idendür ehl-i kızb²⁹³
Ehl-i kızbdür der- zemîn mezmüm-ı hızb
- 23 Kızbden iy ehl-i derd eyleñ hazer
Tā ikilükden idestüz siz güzër
- 24 Şıdık gerek dervîşe oldur sebîl
Kim bula kıt anuñ-ıla cān-ı dil
- 25 Müntehā ehl-i tavassuđdan ırak
Kızb gerekdür kim binile ol Burāk
- 26 İsm-i a'zam sırrına şanmañ irer
Her sülük ehli ki nefis gögün kırar
- 27 Telkîn-i pîrden-durur anlar halāş
Olduğu andan i nūr-ı sırr-ı hāş
- 28 Çünki kalb-i şeyh-i kāmıl fakır-ı tām
Bulsa Aḥmed gibi olur kıtüb-ı nām
- 29 Pes o düşer ism-i a'zam mazharı
Cān viren görür anuñ cān manzarı²⁹⁴
- 30 Çünki tevḥîd ol lisāndan aşikâr
Ola cān vir al anı eyle şikâr
- 31 Saña şāyed ism-i a'zam iy fakîr
Zāhir ola yolına ol sen ḥakîr
- 32 Olmasa bārî koma tevḥîdi sen
Ḍarb-ile di eyle kırbān cān u ten
- 33 Tā tecellî ide senden ol isim
Ma'nāda sen külsün ol senden kısım
- 34 Anuñ-ıla fetḥ olur gencüñ senüñ
Bulmaz-ısañ artısar rencüñ senüñ
- 35 Her kişinüñ feyzü bir ism-ile_olur
İsm-i feyz [kim] ḥod anuñ kısmıyla_olur
- 36 İsmi dört biñdür anuñ biñ bir vücūd
Olduğu meşhūr bu iy ehl-i cūd
- 37 Hāşşası ol dört binüñ biñ birde var
Olduğu-çun geldi dile ol i yār
- 38 Biñ biri toḡsan toḡuz cāmi'-durur
Biri nāṭıḡ ḡayrısı sāmî'-durur
- 39 Oḡıyuban diñleyen raḡmetde ḡarḡ
Taḡḡıḡ olur dir Resül-ı Ḥayy-ı Ḥak

²⁹² Vezin bozuktur.

²⁹³ Vezin bozuktur.

²⁹⁴ "cān: ḡān"

RİSĀLE-İ FAḤRIYYE

- Mefā'ülün/ mefā'ülün/ fe'ülün** 8 Ger anuñ sırrına çünkim iresin
O ma'nā gülşeninden gül diresin
- 1 Şükür olsun bizi yoḡdan [ki] ol var
İdüp ehl-i kerem luṭf issi dildār
- 84a**
- 2 Ki sırr-ı 'alleme'l-esmā zühür³⁴⁸
Gele her şey'de baḡ cüd-ı ḡayūr³⁴⁹
- 9 Düşesin kırbā bu'ddan ḡalḡ-ıçun sen
Rızā-yı Ḥaḡḡ-ıçun irşād idüben
- 3 Oḡundan şöyle bilgil her kişiyè
Virildi ḡābiliyyet vara yiye
- 10 Ki tā senden ola rāzı İlāh'uñ
Görine gözüñe hem nūr-ı şāhuñ
- 4 Kemāl üzre zīra mir'āt-ısn sen
Er olup sırrına ir olmaḡıl zen
- 11 Cemî'-i zerreden gel ḡāfil olma
Anuñ ehlini bul cehl-ile ṭolma
- 5 Şaḡmḡıl anı sīneñ sınmayıḡor
Fırāk nārma anuñ yanmayıḡor
- 12 Ki tā andan saña fetḡ ola esrār
Be-ḡaḡḡ-ı 'ārif-i esrār-ı envār
- 6 Başar sem'iyè nuṭḡuñ menşe'ine
İriş gör kendüsü ne menşe'ine
- 13 Zīrā üstādsuz her şan'ata yol
Kimesne bulmadı bil bunı iy kıul
- 7 İrürseñ sırrına nuṭḡ virenüñ ger
Başar sırrına irürsün i server
- 14 Ḥuşuşā 'ilm-i vahdet ola maṭlūb
Vücūda gelmeden bu ḡalḡ i maḡbūb

³⁴⁸ *Alleme* âdeme'l-*esmâe* külleḡā: "Allah, Âdem'e bütün isimleri öğretti." (Bakara 2/31)

³⁴⁹ Beytin son cüzleri "fe'ül"dür.

- 15 Gerekmez mi bunun gibiye üstâd
Ne dirsiz siz diyün bu zâr u feryâd
- 16 Ne hikmetden idersiz sırrın âşkâr
Kıluñuz 'âlem olsun yâr u âgyâr
- 17 Eger bilmezseñüz bir ehl-i 'irfân
Bulup eyleñ yolına cânı kurbân
- 18 Ki tâ siz sırrına vâkıf olasuz
Kâbâ terk olmadan anı bulasuz
- 19 Gel imdi şimdiden girü Resül'e
Şalâvât virelüm aş-ı uşüle
- 20 Zîrâ cüz'sin o külden farzdur aña
Dil ü cân birle virmek dil bu saña
- 21 Anuñ sırrını key diñle gönülden
Ki tâ sırruña ire büy-ı gülden
- 22 Bu dervîş kandan anuñ sırrı kandan
Kıla şerh-i sır-ı envâr-ı vağan
- 23 Velîkin fazl-ı Rahmânî aña yâr
Olunduğı-y-ıçun göründi esrâr
- 24 İşt vechini şimdengirü dervîş
Gönül kulağıla sırrına iriş
- 25 Vücuduñ eyle terk yolında anuñ
Ki zâhir ola ol sırruña senüñ
- 26 Gel imdi diñleyigör emr-i Hâk'dan
Senüñ-çündür o fayda bakma_ıraqdan
- 27 Dinildi kim o küldür cüz'isin sen
Saña emr oldı anuñ-çun diye ten
- 28 Şalâvât rûhına anuñ i kişi
Diyenüñ bismil olur yarın işi
- 29 Dinildi şürete şallü 'aleyhi
Dimezseñ bil saña olur 'aleyhi
- 30 Velî ma'nâda şâmildür aña ol
Gözün aç gâfil olma bul aña yol
- 31 Şalâvât nür-y-ıla ölmeden ten
Ki tâ garğ olasın rahmetde garğ sen
- 84b**
- 32 Zîrâ şallü 'aleyh her dilden âşkâr
Olınsa garğ olunur rûh her var
- 33 Di imdi gice gündüz rûhına anuñ
Şalâvât virelüm var-ısa cânuñ
- 34 Ki tâ cüz' vâşıl ola külle dervîş
Gice gündüz be-cid yolına düriş
- 35 Ki tâ kül cüz' dimek sırrına_iresin
İki midür yâhüd birdür göresin
- 36 Bu bir sırdur buña herkes irişmez
Ölümden öñdin ölmeden görışmez
- 37 Muhammed nür-y-ıla cedd ü ebdür
İrüp görüşmek aña farz-ı Rab'dur
- 38 Aña ulaşmayan Hâk'dan berîdür
Kamu halk bir bedendür ol seridür
- 39 Anuñ âlin aşhâbına cânım
Fidâdur nür-ı Ahmed haqqı hanım

RISÂLE-İ ŞÜFİYYE

- Fâ'ilâtün /fâ'ilâtün /fâ'ilün**
- 1 Hâmdüli'llâh birtüğine ol Hâk'uñ
Ol Kerîm u o[l] Raḥîm ü Muṭlak'uñ
- 2 Kim yaratdı bizi yokdan der-cihân
Kıldı mazhar halkına virdi îman
- 3 Ba'd-ez-ân 'ışk nürına garğ kıldı ol
Nür-ıla kim Hâkḳ'a oldur toğrı yol
- 4 Nür-ı 'ışk ḥod evvel ü ahır-durur
Nür-ı 'ışk ḥod bâtin u zâhir-durur
- 5 Nür-ı 'ışk ceddüñ-durur iy ehl-i dil
Ceddüñi ḥor görmegil oldur delîl
- 6 Terk-i var it imdi gâfil olmadan
Gözlerüne toz u toprak ṭolmadan
- 7 Tâ ki sırruña irişüp ceddüñi
Göresin cân gözi-y-ile seddüñi
- 8 Kazma-i tevḥîd-ile ger yıkasın
Sicn-i varlıguñ içinden çıkasın
- 9 Vakt kim andan kılasın sen ḥurûc
Cedd ü aşluñ yirine fi'l-hâl 'uruc
- 10 İdesin anda göresin kim sentüñ
'Aynuñ-imiş gayr olunmuş bu tenüñ
- 11 Gerçi ma'nâda anuñ bu ten daḥı
Mevcdür ancak bu degül sen daḥı
- 12 Bârî budur sırr-ı sırru'llâh olan
Buña irendür o nüru'llâh olan
- 13 Zülmet olan işbu sırta iremez
Varlıgın nürüñ yolına viremez
- 14 İmdi gâfil kendüzüne nâzır ol
Nevm-i gâfletden uyanğıl ḥâzır ol
- 15 Tâ ki ceddüñ sırrı ola aşikâr
Maḥv-ı âgyâr ide kıla ol şikâr
- 16 Çünkü ceddüñ zâhir ola der-vücüd
Kılasın sen daḥı ceddüne sücüd

- 17 Kesesin dilüni sırrından anuñ
Dileyüp bezl idesin yolda tenüñ
- 18 Añlanıldı kabiliyyet sende Hakk
Kodi egri bakma gel sen toğrı bak
- 19 Tâ ki sen üm düşesin ceddüñ veled
Atasuz 'İsî gibi tođa veled
- 20 Tođuban tođurmayınca hod olur
Zâhir olmaz gaybdur hem nefh-ı şür
- 115b**
- 21 Pes n' için hayvân gibi yürüyesin⁴¹⁹
Cismüni ol tüy-ile büriyesin
- 22 Tađ u şahrâyı gel imdi eyle terk
Gayret it tut ölmeden sen bir etek
- 23 Tâ ki ol cismüñ gurâbı tütü_ola
Şekker-i 'irfânı Hakk'un kutu_ola
- 24 Şekker-i 'irfân- için bulduñ vücüd
Taşıl it kim olasın sen ehl-i sūd
- 25 İtmeden taşıl ölürseñ iy cüvân
Mağbün oluban gidersin sen hemân
- 26 H'âce dir ben dimezem tâ ki gümân
İresin bu tağkîke_ iy ehl-i İmân
- 27 Her ki inkâr eylemez buña_ inanur
Feyz-ı Hakk'ıla o câmî şulanur
- 28 Şu ki münkirdür anuñ kalbi hayât
Bulamaz ger kılsa biñ yıllar şalât
- 29 Ceht ide mü'min olan ölmezden öñ
Mağv-ı inkâr ide gözlemeye soñ
- 30 Çünkü inkâr ma'nâda ol Hakk' adur
Hakk'a inkâr halkı eyler Hakk'a dür
- 31 İmdi gâfîl sırrına bu tađkîküñ
İrmek isterseñ bu sırr-ı tedkîküñ
- 32 Vir şalâvât rüh-ı pāk-i Aħmed'e
Tâ ki andan feyz ola saña dede
- 33 Zîra ol-durur sebep feyzına_ anuñ
Kurtulur oddan anuñla bu tenüñ
- 34 Pes gerektür biz şalâvât virevüz
Gice gündüz tâ ki sırrın görevüz
- 35 Ölmeden ölmezden öñ iy mü'minân
Hakk-durur bu itmeñüz şekk ü gümân⁴²⁰
- 36 Ba'd-ez-ân âline vü şaħbine_ anuñ
Vir şalâvât var-ısa cānuñ senüñ
- 37 Bi't-tabi' virmek gerektür anlara
Tâ ki feyz ire buñalmış cānlara
- 38 Anlara münkir olan ebter-durur
Râh-ı şeytānide hem rehber-durur
- 39 Anlar[un] hem adımı işidicek⁴²¹
Cānib-i ta'zîme nefsin yidicek

⁴¹⁹ "Pes: Bes"

⁴²⁰ "bu: bunda"

⁴²¹ "Anlar[un] hem: Hem anlar"

Kaynakça

- Abay, Muhammed: "Osmanlı Dönemi Müfessirleri", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1992.
- Abdizâde Hüseyin Hüsâmeddin: **Amasya Tarihi**, C. I, Amasya Belediyesi Kültür Yay., Ankara 1986.
- Abdurrahman Câmî: **Nefahâtü'l-Üns, Evliyâ Menkıbeleri**, Tercüme ve şerh: Lâmiî Çelebi, Hzl. Süleyman Uludağ, Mustafa Kara, Marifet Yay., İstanbul 2008.
- Abdülkerim Kuşeyrî: **Tasavvuf İlmine Dair Kuşeyrî Risalesi**, Hzl. Süleyman Uludağ, Dergâh Yay., 6. bs., İstanbul 2012.
- Abdülvasi Çelebi: **Halilname**, Hzl. Ayhan Gültaş, Kültür Bak. Yay., 1000 Temel Eser Serisi, Ankara 1996.
- Abdürrezzak Kaşânî: **Letâifu'l-a'lâm fi İşarâti ehli'l-ilhâm, Tasavvuf Sözlüğü**, Hzl. Ekrem Demirli, İz Yay., İstanbul 2004.
- Ahmed Bican: **Âşıkların Nurları, Envâru'l-Âşıkîn**, Hzl. Ahmet Kahraman, C. I, Tercüman 1001 Eser, t.y.
- Ahmed Eflâkî: **Âriflerin Menkıbeleri**, Çev. Tahsin Yazıcı, Kabalcı Yay., İstanbul 2006.
- Ahmed Remzi Dede el-Mevlevî Akyürek: **Bergüzar**, Süleymaniye Kütüphanesi, Zühdü Bey Bölümü, No 547.
- Ahmed-i Rıdvân: **Rıdvâniyye** (Metin-Dizin-Tıpkıbasım), Hzl. Nebi Yılmaz, Bizim Büro Yay., Ankara 2007.

- Akar, Metin: “Şeyyad Hamza Hakkında Yeni Bilgiler-I”, **Türklük Araştırmaları Dergisi**, S. 2, İstanbul 1987, s. 1-9.
- Akay, Mehmet: “İbrahim Gülşenî Dîvânı (Metin, Dil Hususiyetleri, Sözlük)”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Doktora Tezi, Konya 1996.
- Aktaş, Ziya: **Tasavvufta Halvetî Yolu**, Alem Yayıncılık, İstanbul 2008.
- Albayrak, Nurettin: “Redif”, **DİA**, C. XXXIV, İstanbul 2007, s. 523-524.
- Algül, Hüseyin; Azamat Nihat: “Emir Sultan”, **DİA**, C. XI, İstanbul 1995, s. 146-148.
- Ali b. Osman Cüllâbî Hücvirî: **Keşfu'l-Mahcûb, Hakikat Bilgisi**, Hzl. Süleyman Uludağ, Dergâh Yay., İstanbul 2010.
- Ali Enver: **Semahâne-i Edeb, Mevlevî Şairler**, Hzl. Tahir Hafizoğlu, İnsan Yay., İstanbul 2010.
- Âlî: **Kühû'l-Ahbar'ın Tezkire Kısmı**, Hzl. Mustafa İsen, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 1994.
- Alparslan, Ali: “Âşık Paşa'da Tasavvuf”, **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, C. XII, 1962, s. 143-156.
- Alptekin Sarıoğlu, Leyla: “Yedi Tavır Hakkında Yazılmış Bir Risale Tercümesi: Tercüme-i Risâle-i Etvâr-ı Seb'a” **Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 4 (1), 2018, s. 143-158.
- Alptekin Sarıoğlu, Leyla: “Abdestin Sırları Hakkında Tasavvufî Bir Risale: “Terceme-i Esrâr-ı Vuzû”, **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi** (20), 2018, s. 283-306.
- Alptekin Sarıoğlu, Leyla: “XV. Yüzyıl Mutasavvıflarından Cemâl-i Halvetî'nin Mesnevîlerinde Mesnevî Kaynaklı Hikâyeler”, **Türkiyat Mecmuası**, 24 (2), 2014, s. 213-233.
- Arnold, T. W.: **İntişar-ı İslâm Tarihi**, Çev. Hasan Gündüzler, Akçağ Yay., Ankara 1971.
- Asaf Hâlet Çelebi: **Mevlânâ'nın Rubâileri**, Hece Yay., Ankara 2002.
- Âşık Paşa: **Garib-nâme**, Hzl. Kemal Yavuz (Tıpkıbasım, Karşılaştırmalı Metin ve Aktarma), TDK Yay., C. I/1, Ankara 2003.
- Âşık Paşazâde: **Tevârîh-i Âl-i Osmân: Osmanoğullarının Tarihi**, Hzl. Kemal Yavuz-Yekta Saraç, Gökkuşbu Yay., 2. bs. İstanbul 2010.
- Aşkar, Mustafa: “Bir Türk Tarikatı Olarak Halvetiyye'nin Tarihî Gelişimi ve Halvetiyye Silsilesinin Tahlili”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Ankara 1999, s. 536-563.

- Aşkar, Mustafa: “Molla Fenarî'nin ‘Şerhu Dîbaceti'l-Mesnevî' Adlı Risâlesi ve Tahlili”, **Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Ankara 2005, Yıl 6, s. 83-102.
- Ateş, Süleyman: **İslâm Tasavvufu**, Yeni Ufuklar Neşriyat, t.y.
- Ayan, Hüseyin: **Nesîmî, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni, I-II**, Ankara 2002.
- Aydemir, Semra: “Dede Ömer Rûşenî (Hayatı, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni)”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1990.
- Aydın, Mehmet S.: “İnsân-ı Kâmil”, **DİA**, C. XXII, İstanbul 2000, s. 330-331.
- Aykaç, Mehmet: “Fâtıma bint Esed”, **DİA**, C. XXII, İstanbul 1995, s. 225.
- Ayverdi, İlhan: **Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, Kubbealtı Yay., İstanbul 2010.
- Bağdatlı İsmail Paşa: **Hediyetü'l-Arifin Esmâü'l-Müellifin ve Âsârü'l-Musannifin**, İstanbul 1955.
- Bağdatlı İsmail Paşa: **İzâhu'l-Meknûn fi'z-Zeyl alâ Keşfi'z-Zünûn an Esâmî'l-Kütüb ve'l-Fünûn**, Millî Eğitim Bakanlığı Yay., Ankara 1971.
- Balbaba, Sefa: “Kemal Ümmî Divanı Tenkitli Metin-İndeks”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş 2009.
- Bandırmalı-zâde Ahmed Münîb: **Mir'âtu't-Turuk**, Cemâl Efendi Matbaası, İstanbul 1306.
- Barkan, Ömer Lütfî: “İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler”, **Vakıflar Dergisi**, S. 2, Ankara 1942, s. 279-386.
- Barthold, W.: **İslâm Medeniyeti Tarihi**, M. Fuad Köprülü, Akçağ Yay., 3. bs., Ankara 2001.
- Başaran, Orhan: “İdrîs-i Bitlisî'nin Şerh-i Kasîde-i Hamriyye'si ve İki Yazma Nüshası”, **Nüşa**, Yıl 4, S. 12, İstanbul 2004, s. 7-15.
- Bayram, Mikail: **Ahi Evren, Tasavvufî Düşüncenin Esasları**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2006.
- Beyazıt, Ayşe: “Ahmed Bîcan'ın “Müntehâ” İsimli Fusûs Tercümesi Işığında Tasavvuf Düşüncesi”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.
- Bilgin, Azmi: “Fuad Köprülü ve Tekke Edebiyatı”, **İlmî Araştırmalar**, S. 4, İstanbul 1997, s. 47-53.

- Bilgin, Azmi: "Tasavvuf ve Tekke Edebiyatı", **İlmî Araştırmalar**, S. 1, İstanbul 1995, s. 61-82.
- Bilgin, Azmi: "Türk Tasavvuf Edebiyatı Literatürü", **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, C. V, S. 10, İstanbul 2007, s. 331-352.
- Bilgin, Azmi: "Nesîmî", **DİA**, C. XXXIII, İstanbul 2007, s. 3-5.
- Bilmen, Ömer Nasuhi: **Büyük Tefsir Tarihi Tabakâtü'l-Müfessirîn**, İstanbul 1974.
- Brockelman, Carl: **Geschichte Der Arabischen Literatur**, C. II, Leiden 1949.
- Bursalı Mehmed Tahir, **Osmanlı Müellifleri**, C. I, Hzl. A. Fikri Yavuz, İsmail Özen, Meral Yay., İstanbul 1972.
- Cebecioğlu, Ethem: **Hacı Bayram Veli**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., 7. bs., Ankara 2011.
- Cebecioğlu, Ethem: **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, Ağaç Kitabevi Yay., İstanbul 2009.
- Cunbur, Müjgân: "Çelebi Halife Cemâl-i Halvetî'nin Hayatı ve Eserleri", **Aksaray ve Cemalettin Aksarayî Sempozyumu**, Hzl. Ruhi Özkanlı, Aksarayî Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 79-89.
- Cunbur, Müjgân: "Çelebi Halife'nin Yeni Bulunan Altı Manzum Eseri", **Türk Yurdu**, C. III, S. 6, 1963, s. 27-29.
- Çağrı, Mustafa: "Riya", **DİA**, C. XXXV, İstanbul 2008, s. 137-138.
- Çakmak, Muharrem: "Cemâl-i Halvetî Hayatı, Eserleri, Tasavvufî Düşüncesi ve Cemâliyye Kolu", Atatürk Üniversitesi Temel İslami Bilimler Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum 1999.
- Çakmak, Muharrem: "Türk Mutasavvıf Şairi Aksaraylı Cemâl Halvetî", **EKEV Akademi Dergisi**, C. VII, S. 16, Erzurum 2003, s. 181-196.
- Çankaya, Mehmet Fatih: "İbrahim Tennûrî'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Düşüncesi", Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2009.
- Çavuşoğlu, Ali: "Yûsuf-ı Hakîkî'nin Tasavvuf Risalesi", **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 13, Kayseri 2002, s. 125-149.
- Çelebioğlu, Âmil: **Mesnevî-i Şerif, Aslı ve Sadeleştirilmişle Manzum Nahif Tercümesi**, C. I, İstanbul 1967.
- Çelebioğlu, Âmil: **Muhammediye**, C. I, MEB Yay., İstanbul 1996.

- Çelebioğlu, Âmil: **Türk Mesnevî Edebiyatı, 15. yy.a Kadar (Sultan II. Murad Devri 824-885/1421-1451)**, Kitabevi Yay., İstanbul 1999.
- Çelebioğlu, Âmil: "Ahmed Bîcan", **DİA**, C. II, İstanbul 1989, s. 49-51.
- Çetin, Nihad M.: "Aruz", **DİA**, C. III, İstanbul 1991, s. 424-437.
- Çetin, Nihad M.: "Arap", **DİA**, C. III, İstanbul 1991, s. 286-309.
- Çiçek, Yakup: "Harîrîzâde Mehmed Kemâleddin, Hayatı-Eserleri I-II", Öğretim Üyeliği Tezi, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü, İstanbul 1982, C. I-II.
- Çiçekler, Mustafa: "Mesnevî", **DİA**, C. XXIX, Ankara 2004, s. 320-322.
- Çiçekler, Mustafa: "Sa'dî-i Şîrâzî", **DİA**, C. XXXV, İstanbul 2008, s. 405-407.
- Demir, Ziya: **Osmanlı Müfessirleri ve Tefsir Çalışmaları (Kuruluştan X/XVI. Asrın Sonuna Kadar)**, İstanbul 2007.
- Demirli, Ekrem: **Sadreddin Konevî'de Bilgi ve Varlık**, İz Yay., İstanbul 2005.
- Derviş Hayali: **Ravzatü'l-envar**, Hzl. M. Fatih Köksal, Kitabevi Yay., İstanbul 2003.
- Derviş Şemseddin: **Kuşların Münazarası -Deh Murg-**, Hzl. Hasan Aksoy, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1998.
- Develioğlu, Abdullah: **Büyük İnsanlar (Üç Bin Türk ve İslam Müellifi)**, İstanbul 1973.
- Dilçin, Cem: **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu Yay., 9. bs., Ankara 2009.
- Doğan, İshak: **Osmanlı Müfessirleri**, İz Yay., İstanbul 2011.
- Durmuş, İsmail vd.: "Kafiye", **DİA**, C. XXIV, İstanbul 2001, s. 149-153.
- Ebu'l-Hayr İsamuddin Ahmed Efendi Taşköprüzâde, **eş-Şekâiku'n-Nu'mâniyye fi Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye**, tahk. Ahmet Suphi Furat, İstanbul 1985.
- Enfi Hasan Hulûs Halvetî, **Tezkiretü'l-Muteahhirîn, XVI. ve XVIII. Asırlarda İstanbul Velileri ve Delileri**, Hzl. Mustafa Tatcı, Musa Yıldız, MVT Yay., İstanbul 2007.
- Eraslan, Kemal: "Ak Şemseddin'in Dinî-Tasavvufî Şiirleri", http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/kemal_eraslan_aksemseddin_dini_tasavvufi_siirler.pdf (Erişim Tarihi: 10.06.2021)
- Eraydın, Selçuk: **Tasavvuf ve Tarikatlar**, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., İstanbul 2008.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet: **Türk Şairleri**, C. III, İstanbul 1944, s. 964-971.

- Erünsal, İsmail: **XV. Asır Bayrâmî-Melâmîliği'nin Kaynaklarından Abdurrahman El-Askerî'nin Mir'âtü'l-Işk'ı**, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2003.
- Erünsal, İsmail: "Abdürrahim Karahisârî", **DİA**, C. I, İstanbul 1988, s. 291-292.
- Esseyid Abdülhakim Arvasî: **Tasavvuf Bahçeleri**, Hzl. Necip Fazıl Kısakürek, Büyük Doğu Yay., İstanbul 1991.
- Esrar Dede: **Tezkire-i Şu'ârâ-yı Mevlevîye**, Hzl. İlhan Genç, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 2000.
- Eşrefoğlu Dîvanı**: Asaf Hâlet Çelebi, Hece Yay., Ankara 2002.
- Feridüddîn Attâr: **Evliya Tezkireleri**, Çev. Süleyman Uludağ, Kabalcı Yay., İstanbul 2012.
- Firdevsî-i Rûmî: **Süleymannâme-i Kebîr**, Hzl. M. Atâ Çatıkkaş, TDK Yay., Ankara 2009.
- Firdevsî-i Tavîl and His Da'vetnâme**, İnceleme, Metin, Dizin, Tıpkıbasım ve Mikrofiş: Hzl. Fatma Büyükkarcı, Harvard Üniversitesi, Yakınoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 1995.
- Furûzanfer, B.: **Mevlânâ Celâleddin**, Çev.: Feridun Nafiz Uzluk, İstanbul 1990.
- Gölpınarlı, Abdülbâkî: "Âşık Paşa'nın Şiirleri", **Türkiyat Mecmuası**, S. V, İstanbul 1936, s. 87-101.
- Gölpınarlı, Abdülbâkî: "Halvetiye", **Türk Ansiklopedisi**, C. XVIII, Ankara 1970.
- Gölpınarlı, Abdülbâkî: **Melâmîlik ve Melâmîler**, Gri Yay., İstanbul 1992.
- Gölpınarlı, Abdülbâkî: **Tasavvufun Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2004.
- Gölpınarlı, Abdülbâkî: **Yünus Emre ve Tasavvuf**, İstanbul 1961.
- Görkaş, İrfan: **Cemaleddin Aksarayî'nin Hayatı-Eserleri**, Aksarayî Vakfı Yayınları, Aksaray 1996.
- Günay, Hacı Mehmet: "Telkin", **DİA**, C. XL, İstanbul 2011, s. 404-407.
- Güneş, Mustafa: **Eşrefoğlu Rûmî Dîvanı**, (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin), Osmanlı Devleti'nin 700. Kuruluş Yıldönümüne Armağan, Ankara 2000.
- Güzel, Abdurrahman: **Kaygusuz Abdal**, Akçağ Yay., Ankara 2004.
- Güzel, Abdurrahman: **Kaygusuz Abdal'ın Mensur Eserleri**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1983.
- Hâfiz Hüseyin Ayvansarayî: **Mecmûa-i Tevârih**, Hzl. Fahri Ç. Derin, Vâhid Çabuk, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul 1985.

- Hafizoğlu, Nafiz: "Çelebi Halife Cemâl-i Halvetî ve Tefsiri'l-Fatiha" Adlı Eseri, Marmara Üniversitesi Temel İslami Bilimler Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1998.
- Halvetiyye, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, **Devirler, İsimler, Eserler, Terimler**, Dergah Yay., C. IV., İstanbul 1981, s. 77.
- Harîrîzâde Mehmed Kemâleddin: **Tibyânu Vesâilü'l-Hakâik**, Süleymaniye Kütüphanesi İbrahim Efendi Bölümü, nr. 430.
- Hâris El-Muhâsibî: **Er-Riâye, Nefs Muhasebesinin Temelleri**, Çev. Şahin Filiz, Hülya Küçük, İnsan Yay., İstanbul 2011.
- Hasan Lutfi: **Şerh-i Gazel-i Cemal**, Hzl. Mustafa Tatçı, Bizim Büro Yayınları, İstanbul 2001.
- Hatiboğlu, **Bahrü'l-Hakâyık**, Hzl. Vahit Türk, TDK Yay., Ankara 2009.
- Hoca Sadettin Efendi: **Tâcü't-Tevârih**, Hzl. İsmet Parmaksızoğlu, C. II, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1999.
- Hocazâde Ahmed Hilmi, **Ziyâret-i Evliyâ**, İstanbul 1328.
- Hulvîzâde Mahmûd Cemâleddîn: **Lemezât-ı Hulviyye ez-Leme'ât-ı Ulviyye (Büyük Vefîlerin Tath Halleri)**, Hzl. Mehmet Serhan Tayşi, İFAV Yay., İstanbul, 1993.
- Hümâmî, **Sî-nâme-i Hümâmî**, Metin, Hzl. Mustafa Altun, İstanbul 1995.
- Hüseyin Vassaf: **Mevlid, Süleyman Çelebi ve Vesilet'ün-Necât'ı**, Hzl. Cemal Kur-naz, Mustafa Tatçı, Akçağ Yay., Ankara 1999.
- İbn Haldun, **Şifâu's-Sâil, Tasavvufun Mahiyeti**, Hzl. Süleyman Uludağ, Dergâh Yay, İstanbul 1977.
- İsen, Mustafa: **Sehî Bey Tezkiresi Heşt-Behişt**, Akçağ Yay., Ankara 1998.
- İslamoğlu, Abdulmecit: **Dâvûd-ı Halvetî ve Gülşen-i Tevhîd ü Tahkîk'i (İnceleme-Metin)**, İstanbul 1989.
- İsmail Hakkı Bursevî, **Tuhfe-i İsmâliyye, Müminlere Armağan**, Hzl. Tahir Galip Seratlı, Hâcegân Yay., 4. bs., İstanbul 2010.
- İzgi, Cevat: **Osmanlı Medreselerinde İlim (Riyâzî İlimler)**, İstanbul 1997.
- Kandemir, M. Yaşar: "Ebû Hüreyre" **DİA**, C. X, İstanbul 1994, s. 160-167.
- Kandemir, M. Yaşar: "Muhammed", **DİA**, C. XXX, İstanbul 2005, s. 408-450.
- Kara, Mustafa: **Eşrefoğlu Rumî**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2010.
- Kara, Mustafa: **Bursa'da Tarikatlar ve Tekkeler**, C. I, Bursa 1990.
- Kara, Mustafa: **Tasavvufî Hayat**, Dergâh Yay., İstanbul 1980.

- Kara, Mustafa: **Dervişin Hayatı Sûfinin Kelâmı, Hal Tercümelere, Tarikatlar, İstihlalar**, Dergâh Yay., İstanbul 2005.
- Kara, Mustafa: **Din, Hayat, Sanat Açısından Tekkeler ve Zaviyeler**, Dergâh Yay., İstanbul 1977.
- Kara, Mustafa: **Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi**, Dergâh Yay., 4. bs., İstanbul 1998.
- Kara, Mustafa: **Türk Tasavvuf Tarihi Araştırmaları, Tarikatlar, Tekkeler, Şeyhler**, Dergâh Yay., 2. bs., İstanbul 2010.
- Karahan, Abdülkadir: "Mutasavvıf Bir Şair Olarak Mevlânâ", **Mevlânâ İle İlgili Yazılardan Seçmeler**, Hzl. Vedat Genç, MEB. Yay., İstanbul 1997.
- Karasoy, Yakup: "Ahmed-i Dâ'î Sirâcî'l-Kulûb", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatları Eğitimi Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1985.
- Kelâbâzî, **Doğuş Devrinde Tasavvuf Ta'arruf**, Hzl. Süleyman Uludağ, Dergâh Yay., İstanbul 1992.
- Koçak, Aynur: **Ahmed Bîcan'ın Eserleri Üzerine Bir İnceleme**, Üçdal Neşriyat, İstanbul 2003.
- Konuk, A. Avni: **Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi I-IV**, Hzl. Mustafa Tahralı, Selçuk Eraydın, İstanbul 1987.
- Köksal, M. Fatih: "Klasik Türk Şiirinin Kurucularından İbrâhîm Beg", **TÜBAR**, S. 19, 2006, s. 363-382.
- Köprülü, Fuad: **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., 8. bs., Ankara 1993.
- Köprülü, Fuad; **Anadolu'da İslamiyet**, Akçağ Yay., Ankara 2005.
- Köprülü, Fuad: **Türk Edebiyatı Tarihi**, Ötüken Yay., 3. bs., İstanbul 1981.
- Köprülü, Fuad: **Türk Tarih-i Dinîsi**, Hzl. Metin Ergun, Akçağ Yay., Ankara 2005.
- Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâlî**, Hzl. Hayrettin Karaman vd., 11. bs., Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2015.
- Kurnaz, Cemal; Tatçı, Mustafa: **İstanbul'da Bir Mutasavvıf, Emir Buharî**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1998.
- Kut, Günay: "Ahmed-i Dâ'î", **DİA**, C. II, İstanbul 1989, s. 56-68.
- Kut, Günay: "13. Yüzyılda Anadolu'da Şiir Türünün Gelişmesi", **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten** 1991, Ankara 1994, s. 122-136.

- Küçükdağ, Yusuf: "Osmanlı Devletinin Şah İsmail'in Şii Politikacılarına Halvetiyye ile Karşı Koyma Politikası", 13. Türk Tarih Kongresi, Ankara, 4-8 Ekim 1999, Kongreye sunulan Bildiriler, III/I, Ankara 2002, s. 435-455.
- Küçükdağ, Yusuf: **II. Bayezid, Yavuz ve Kanûnî Devirlerinde Cemâlî Ailesi**, Aksarayî Vakfı Yayınları, İstanbul 1995.
- Küleççi, Numan: **Mesnevî Edebiyatı Antolojisi**, C. I, Aktif Yay., Erzurum 1999.
- Kürkçüoğlu, Kemâl Edib: **Seyyid Nesîmî Divânı'ndan Seçmeler**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1985.
- Lamiî Çelebi: **Nefahatü'l-Üns Tercemesi**, İstanbul, 1289.
- Latîfi: **Tezkiretüş-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)**, Hzl. Rıdvan Canım, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 2000.
- Lokmanî Dede: **Menâkıb-ı Mevlânâ**, Hzl. Halil Ersoylu, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 2001.
- M. Sâdık Vicedânî b. Mustafa Ebu Rıdvan: **Tomar-ı Turuk-ı Âliyye**, İstanbul 1338-1341.
- M. Sâdık Vicedânî b. Mustafa Ebu Rıdvan: **Tomar-ı Turuk-ı Aliyyeden Halvetiyye Silsilemesi**, Evkaf Matbaası: İstanbul, s. 45-47 (Süleymaniye Kütüphanesi İzmirli İsmail Hakkı Koleksiyonu nr. 1268, vr. 28-29).
- M. Sâdık Vicedânî b. Mustafa Ebu Rıdvan: **Tarikatler ve Silsileleri (Tomâr-ı Turûk-ı Âliyye)**, Hzl. İrfan Gündüz, Enderun Kitabevi, İstanbul 1995.
- Mansuroğlu, Mecdut: "Mevlâna Celâleddin Rumî'de Türkçe Beyit ve İbareler", **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı**, Ankara 1954, s. 207-220.
- Mecdi Mehmet Efendi: **Şakâiku'n-Nu'mâniyye ve Zeyleri Hadâ'îku's-Şakâ'ik**, Çağrı Yay., C. I, İstanbul 1989.
- Mehmed Süreyyâ: **Sicill-i Osmani (Osmanlı Ünlüleri)**, C. I., Hzl. Nuri Akbayar, Eski yazıdan aktaran: Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1996.
- Mevlânâ, **Mesnevî**, Tam Metin, Türkçesi: Adnan Karaismailoğlu, Akçağ Yay., 3.bs. Ankara 2015.
- Mevlânâ Ali b. Hüseyin Es-safî: **Reşhât (Hayat Pınarından Can Damlaları)**, Hzl. Mustafa Özsaray, Semerkand Yay., İstanbul 2011.
- Muallim Naci: **Osmanlı Şairleri**, Hzl. Cemal Kurnaz, Akçağ Yay., Ankara 2000.
- Muslu, Ramazan: **Osmanlı Toplumunda Tasavvuf, 18. Yüzyıl**, İnsan Yay., İstanbul 2003.

- Mütercim Âsım Efendi: **Kâmûs Tercümesi**, C. III, İstanbul 1272.
- Nicholson, Reynold A.: **İslâm Sûfleri (The Mystics of Islam)**, Terc. Mehmet Dağ vd., Kültür Bakanlığı Yay., İstanbul 1978.
- Ocak, Ahmet Yaşar: "Din", **Osmanlı Medeniyeti Tarihi**, Ed. Ekmeleddin İhsanoğlu, C. I, İstanbul 1999, s. 109-154.
- Ocak, Ahmet Yaşar: **Bektaşî Menâkıbnâmelerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1983.
- Ocak, Ahmet Yaşar: **Kalenderiler, Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Sûfilik: Kalenderiler, (XIV-XVII. Yüzyıllar)**, TTK, Ankara, 1992.
- Ocak, Ahmet Yaşar: **Osmanlı Sufiliğine Bakışlar, Makaleler-İncelemeler**, Timaş Yay., İstanbul 2011.
- Ocak, Ahmet Yaşar: **Osmanlı Toplumunda Zındıklar ve Mülhidler (15.-17. Yüzyıllar)**, Türk Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1998.
- Ocak, Ahmet Yaşar: **Tasavvuf, Sufiler ve Tarikatlar, Tekkeler, Osmanlı Uygarlığı**, Hzl. Halil İnalçık, Günsel Renda, C. I., İstanbul 2003.
- Ocak, Ahmet Yaşar: "Bektaşilik", **DİA**, C.V, İstanbul 1992, s. 373-379.
- Ocak, Ahmet Yaşar: "Baba İshak", **DİA**, C. IV, İstanbul 1991, s. 368-369.
- Osmanzâde Hüseyin Vassaf: **Mevlid, Süleyman Çelebi ve Vesilet'ün-Necât'ı**, Hzl. Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı, Akçağ Yay., Ankara 1999.
- Osmanzâde Hüseyin Vassaf: **Sefîne-i Evliyâ**, Hzl. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz, 5. C., İstanbul 2006.
- Ögke, Ahmet: **Yiğitbaşı Veli Ahmed Şemseddin-i Marmaravî Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri**, İnsan Yay., İstanbul 2001.
- Öngören, Reşat: **Osmanlılarda Tasavvuf Anadolu'da Sûfler, Devlet ve Ulemâ (XVI. Yüzyıl)**, İz Yay., İstanbul 2000.
- Öngören, Reşat: "Mevlânâ Celâleddin Rûmî", **DİA**, C. XXIX, Ankara 2004, s. 441-448.
- Öngören, Reşat: "Muslihuddin Mustafa", **DİA**, C. XXXI, İstanbul 2006, s. 269-271.
- Öngören, Reşat: "Sûfî", **DİA**, C. XXXVII, İstanbul 2009, s. 471-472.
- Öngören, Reşat: "Tasavvuf", **DİA**, C. XL, İstanbul 2011, s. 119-126.
- Öngören, Reşat: "Osmanlı'nın İlk Şeyhülislâmı Molla Fenârî'nin Tasavvufî Yönü", **Türkler**, ed. Hasan Celal Güzel vd., C. XI, Ankara 2002, <http://akademik-semazen.net/>

- Öngören, Reşat: "XV ve XVI. Asırlarda Osmanlı'da Tasavvuf Anlayışı", Uluslararası XV ve XVI. Asırları Türk Asrı Yapan Değerler Sempozyumu (9-11 Kasım 1996), İstanbul 1999, s. 207-219.
- Öz, Mustafa: "Cemâleddin Aksarayî", **DİA**, C. VII, İstanbul 1993, s. 308-309.
- Özek, Ali; Karaman, Hayrettin vd.: **Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâlî**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 1997.
- Özer, Süleyman: "Cemâleddin Aksarayî ve Tefsîr Risâlesi (Edisyon Kritik)" T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Anabilim Dalı, Tefsir Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.
- Öztürk, Ali: "Dinî-Tasavvufî Edebiyatımızda Dolapnâme Türü ve Ahmed Hayâlî'nin 'Tolabnâme' İsimli Kasidesi", **Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. II, S. 3, Çorum 2003, s. 87-101.
- Öztürk, Ali: "Halvetiyye Tarikatına Mensup XVI. Yüzyıl Divan Şairleri Üzerine Bir İnceleme", **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, S. 15, İstanbul 2005, s. 225-252.
- Öztürk, Ali: "XVI. Yüzyıl Halvetî Şiirinde Din ve Tasavvuf", Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2003.
- Pekolcay, Necla: "Mevlid", **DİA**, C. XXIX, Ankara 2004, s. 485-486.
- Rıhtım, Mehmet: **Seyid Yahya Bakuvî ve Xalvatilik**, Baku 2005.
- Rifat Efendi, Ahmed (Yağlıkcızâde): **Lügat-i Tarihiyye ve Coğrafiyye**, C. III, İstanbul 1878.
- Sadreddin Konevî: **en-Nusûs fî Tahkîkî Tavri'l-Mahsûs, Vahdet-i Vücûd ve Esasları**, Terc. Ekrem Demirli, İz Yay., 3. bs., İstanbul 2008.
- Sadreddin Konevî: **el-Fükûk fî Esrâri Müstenidâti Hikemi'l-Fusûs, Fusûsü'l-Hikem'in Sırları**, Terc. Ekrem Demirli, 2. bs., İz Yay., İstanbul 2003.
- Sadreddin Konevî: **en-Nefehâtü'l-İlâhiyye, İlâhî Nefhalar**, Çev. Ekrem Demirli, 2. bs., İz Yay., İstanbul 2004.
- Sahîh Ahmed Dede: **Mecmûatü't-Tevârîhi'l-Mevleviyye, Mevlevîlerin Tarihi**, Hzl. Cem Zorlu, İnsan Yay., İstanbul 2003.
- Sarı Abdullah Efendi: **Semeratu'l-Fuad**, İstanbul 1288.
- Schimmel, Annemarie: **Tasavvufun Boyutları**, Çev. Ender Gürol, Adam Yay., İstanbul 1982.
- Savi, Saime İnal: "Senâî", **DİA**, C. XXXVI, İstanbul 2009, s. 502-503.

- Serin, Rahmi: **İslam Tasavvufunda Halvetîlik ve Halvetîler**, Petek Yayınları, İstanbul 1984.
- Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Mahmud Bedreddin: **Vârîdât-ı Bedreddin**, Terc. Musâ Kâzım Efendi, Hzl. Mehmet Serhan Tayşi, Mehmet Vecihi Terzi Yay., İstanbul 2010.
- Sinanoğlu, Mustafa: “Şirk”, **DİA**, C. XXXIX, İstanbul 2010, s. 193-198.
- Sinanüddin Yusuf b. Ya'kub el-Halvetî: **Menâkıb-ı Cemâl Halvetî**, Millî Kütüphane Yazmalar, A 1724.
- Sinanüddin Yusuf b. Ya'kub el-Halvetî: **Menâkıb-ı Şerîf ve Tarikatnâme-i Pîrân ü Meşâyih-ı Tarikat-ı Aliyye-i Halvetiyye**, Süleymaniye Kütüphanesi Zühdi Bey Koleksiyonu, nr. 558.
- Süleyman Çelebi: **Mevlid**, Hzl. Faruk K. Timurtaş, MEB., İstanbul 1970.
- Süleyman Çelebi: **Mevlid**, Hzl. Necla Pekolcay, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2007.
- Sünbül Sinan (Sinanü'd-dîn Yusuf b. Ya'kub el-Halvetî): **Tezkire-i Halvetiyye**, Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu nr. 1372.
- Şahin, Haşim: “Somuncu Baba”, **DİA**, C. XXXVII, İstanbul 2009, s. 377-378.
- Şahin, Hatice: “Hatiboğlu, Ferahnâme (Dil Özellikleri-Metin-Söz Dizini)”, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, Malatya 1993.
- Şahin, Kamil: “Habîb Karamânî”, **DİA**, C. XIV, İstanbul 1996, s. 371-372.
- Şahinoğlu, M. Nazif: “Attâr, Feridüddin”, **DİA**, C. IV, İstanbul 1991, s. 95-98.
- Şahinoğlu, M. Nazif: “Kûhî-i Şîrâzî”, **DİA**, C. XXVI, Ankara 2002, s. 347-348.
- Şemseddin Sâmî: **Kâmûs-ı Türkî**, I-II, İstanbul 1317.
- Şemseddin Sâmî: **Kâmusu'l-A'lâm**, C. V, İstanbul 1314.
- Şemseddin Sivâsî: **Mir'âtü'l-Ahlâk**, Hzl. Birgül Toker, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2010.
- Şentürk, Ahmet Atillâ: **XVI. Asra Kadar Anadolu Sahası Mesnevîlerinde Edebî Tasvirler**, Kitabevi Yay., İstanbul 2002.
- Şentürk, Ahmet Atilla; Kartal, Ahmet: **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Dergâh Yayınları, İstanbul 2012.
- Şihabüddin Sühreverdi: **Avârifü'l-Meârif, Tasavvufun Hakikatleri**, Hzl. Abdülvehhab Öztürk, Saadet Yay., İstanbul 2010.

- Şirin, Veli: **Anahatlarıyla Siyâsî ve Kültürel Osmanlı Tarihi**, İstanbul 1996.
- T. Atâullah-i İskenderani: **el-Hikemü'l-Atâiyye**, Çev. Saffet Yetkin, 2. bs., MEB. Yay., Ankara 1963.
- Taftazânî: **Kelâm İlmi ve İslâm Akâidi Şerhu'l-akâid**, Hzl. Süleyman Uludağ, Dergâh Yay., İstanbul 1991.
- Tâhir'ül-Mevlevî: **Edebiyat Lügati**, Hzl. Kemal Edip Kürkçüoğlu, Enderun Kitabevi, İstanbul 1994.
- Tanrıkorur, Barihüda: “Mevleviyye”, **DİA**, C. XXIX, Ankara 2004, s. 468-475.
- Taşköprülüzâde İsmâuddin Ebu'l-Hayr Ahmet Efendi: **Eş-Şakâiku'n-Nu'mâniyye Fî Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye, Osmanlı Bilginleri**, Çev. Muharrem Tan, İz Yay., İstanbul 2007.
- Tatçı, Mustafa: **Yûnus Emre Dîvânı**, Akçağ Yay., 2. bs., Ankara 1998.
- Tayşi, Mehmed Serhan: “Cemâl-i Halvetî”, **DİA**, C. VII, İstanbul 1993, s. 302-303.
- Tayşi, Mehmed Serhan: “Çelebi Halife”, **Türk Dünyası Araştırmaları**, S. 103, Ağustos 1996, s. 131-164.
- Tekin, Gönül: “Fatih Devri Edebiyatı”, **İstanbul Armağanı: 1-Fetih ve Fatih-**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yay., İstanbul 1995, s. 161-235.
- Timurtaş, Faruk Kadri: **Osmanlı Türkçesi Grameri, Eski Yazı ve İmlâ, Arapça, Farsça, Eski Anadolu Türkçesi**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., 9. bs., İstanbul 1999.
- Tolasa, Harun: “XV. Yüzyıl Türk Edebiyatı Anadolu Sahası Mesnevîleri”, **Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, İzmir 1982, S.1, s. 1-13.
- Topaloğlu, Bekir: “Esmâ-i Hüsnâ”, **DİA**, C. XI, İstanbul 1995, s. 404-418.
- Topaloğlu, Bekir: “Âhiret”, **DİA**, C. I, İstanbul 1988, s. 543-548.
- Topaloğlu, Bekir: “İsm-i A'zam”, **DİA**, C. XXIII, İstanbul 2001, s. 75-76.
- Toprak, Süleyman: “Haşir”, **DİA**, C. XVI, İstanbul 1997, s. 416-417.
- Turhan, Kasım: “İnâyet” **DİA**, C. XXII, İstanbul 2000, s. 265-266.
- Türer, Osman: **Osmanlılarda Tasavvufî Hayat, Halvetîlik Örneği, Mustafa Nazmi Efendi'nin Hediyeetü'l-İhvân'ı**, İnsan Yay., 2. bs., İstanbul 2011.
- Uçman, Abdullah: “Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı”, **Yesevîlik Bilgisi**, Hzl. Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı, MEB Yay., Ankara 2000, s. 85-98.
- Uludağ, Süleyman: **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Kabcacı Yayınları, İstanbul 2002.

- Uludağ, Süleyman: “Akıl”, **DİA**, C. II, İstanbul 1989, s. 246-247.
- Uludağ, Süleyman: “Ârif”, **DİA**, C. III, İstanbul 1991, s. 361-362.
- Uludağ, Süleyman: “Aşk”, **DİA**, C. IV, İstanbul 1991, s. 11-17.
- Uludağ, Süleyman: “Belâ”, **DİA**, C. V, İstanbul 1992, s. 380-381.
- Uludağ, Süleyman: “Halvetiyye”, **DİA**, C. XV, İstanbul 1997, s. 393-395.
- Uludağ, Süleyman: “Nefs”, **DİA**, C. XXXII, İstanbul 2006, s. 526-529.
- Uludağ, Süleyman: “Rızâ”, **DİA**, C. XXXV, İstanbul 2008, s. 56-57.
- Uludağ, Süleyman: “Ruh”, **DİA**, C. XXXV, İstanbul 2008, s. 192-193.
- Uludağ, Süleyman: “Sülûk”, **DİA**, C. XXXVIII, İstanbul 2010, s. 127-128.
- Uludağ, Süleyman: “Tevekkül”, **DİA**, C. XXXXI, İstanbul 2012, s. 3-4.
- Uludağ, Süleyman: “Sülemî, Muhammed b. Hüseyin”, **DİA**, C. XXXVIII, İstanbul 2010, s. 53-55.
- Uludağ, Süleyman: “Halvetiyye”, **DİA**, C. XV, İstanbul 1997, s. 393-395.
- Uludağ, Süleyman: “Keramet II”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, yıl: 6, 2005, S. 15, s. 7-35.
- Uzun, Mustafa; Çetin, Nihat M.: “Allah”, **DİA**, C. II, İstanbul 1989, s. 471- 501.
- Uzun, Mustafa: “Can”, **DİA**, C. VII, İstanbul 1993, s. 138-139.
- Uzun, Mustafa: “Dede Ömer Rüşenî”, **DİA**, C. IX, İstanbul 1994, s. 81-83.
- Uzun, Mustafa: “İbrâhim Tennûri”, **DİA**, C. XXI, İstanbul 2000, s. 356.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı: **Büyük Osmanlı Tarihi**, C. I, y.y., t.y.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı: **Osmanlı Tarihi**, C. III, TTK Yay., 3. bs., Ankara 1983.
- Ülken, Hilmi Ziya: **Türk Tefekkürü Tarihi**, Yapı Kredi Yay., 6. bs., İstanbul 2013.
- Ünlü, Nuri: **İslam Tarihi (Osmanlılardan Günümüze Kadar)**, C. II, İstanbul 1994.
- Ünver, İsmail: “Mesnevî”, **DİA**, C. XXIX, Ankara 2004, s. 322-324.
- Ünver, İsmail: “Mesnevî”, **Türk Dili, Türk Şiir Özel Sayısı II (Divan Şiiri)**, Türk Dil Kurumu Yay., S. 415-416-417, Temmuz Ağustos Eylül, Ankara 1986, s. 430-463.
- Ünver, İsmail: “Kemal Ümmî”, **DİA**, C. XXV, Ankara 2002, s. 229-230.
- Ünver, İsmail: “Çeviri yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler, **Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 3/6 Fall 2008, s. 1-46.

- Ünverdi, Şehmus: “Hadis İlmi Açısından Aclûnî'nin Keşfü'l-Hafâ Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme”, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana 2009.
- Üstüner, Kaplan: “XIV. ve XV. Yüzyıl Divanlarında Tasavvuf”, **TÜBAR**, S. 24, Niğde 2008, s. 271-294.
- Üstüner, Kaplan: **Divan Şiirinde Tasavvuf, 14.-15. yy. Divanlarına Göre**, Birleşik Yay., Ankara 2007.
- Yavuz, Kemal: **Gülşehrî'nin Mantıkut-Tayr'ı (Gülşen-nâme) Metin ve Günümüz Türkçesine Aktarma**, Kırşehir Valiliği Yay., Ankara 2007, s. XVIII-XXVII.
- Yavuz, Kemal: **Mu'înî'nin Mesnevî-i Murâdiyye'si Mesnevî Tercüme ve Şerhi, Gramer ve Sözlük I-II**, Selçuk Üniversitesi Yay., Konya 2007.
- Yavuz, Kemal: **Hâcib Böyle Dedi, Kutadgu Bilig'den Seçmeler**, Yusuf Has Hâcib, Mostar Yay., İstanbul 2012.
- Yavuz, Kemal: “XIV. Yüzyıl Türk Edebiyatına Genel Bir Bakış ve Bazı Dikkatler”, Adıyaman Üniversitesi Ulusal Eski Türk Edebiyatı Sempozyumu, TÜBİTAK Yay., Ankara 12 Mart 2010, s. 631-636.
- Yavuz, Kemal: “Fatih ve II. Bayezid Devrinde Türk Dili ve Edebiyatı”, **Fatih ve Dönemi**, Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Yayını, İstanbul 2004, s. 329-354.
- Yavuz, Orhan: “Anadolu Türkçesi İle Yazılan En Eski Tezkiretti'l-Evliyâ Tercümesi ve Dil Özellikleri”, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Doktora Tezi, C. I, Erzurum 1986.
- Yavuz, Yusuf Şevki: “Fahredden er-Râzî”, **DİA**, C. XII, İstanbul 1995, s. 449-450.
- Yavuz, Yusuf Şevki: “Müşebbihe”, **DİA**, C. XXXIII, İstanbul 2006, s. 285.
- Yazıcı, Tahsin: “Fetihten Sonra İstanbul'da İlk Halvetî Şeyhleri: Çelebi Muhammed Cemaleddin, Sünbül Sinan ve Merkez Efendi”, **İstanbul Enstitüsü Dergisi**, İstanbul 1956, S. 2, s. 87-113.
- Yazıcı, Tahsin: “Ahmed Eflâkî”, **DİA**, C. II, İstanbul 1989, s. 62.
- Yazıcı, Tahsin; Uludağ, Süleyman: “Hâce Abdullah Herevî”, **DİA**, C. XVII, İstanbul 1998, s. 222-226.
- Yazıcı, Tahsin: “Baba Tâhir Uryân”, **DİA**, C. IV, İstanbul 1991, s. 370-371.
- Yazıcı, Tahsin: “Ebû Said-i Ebu'l-Hayr”, **DİA**, C. X, İstanbul 1994, s. 220-221.
- Yazıcıoğlu Ahmed Bican, **Dürr-i Mekkûn (Tıpkbasım, İnceleme-Çevriyazı-Dizin)**, Hzl. Ahmet Demirtaş, Akademik Kitaplar Yay., İstanbul 2009

- Yeniterzi, Emine: "Ahmed-i Dâ'î'nin Vasiyyet-i Nüşirevân Adlı Mesnevîsi", **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, s. 1-30.
- Yıldırım, Ahmet: **Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2009.
- Yılmaz, Hasan Kamil: **Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar**, Ensar Neşriyat, İstanbul 2000.
- Yılmaz, Hasan Kamil: **Tasavvufî Hadis Şerhleri ve Konevi'nin Kırk Hadis Şerhi**, İFAV, İstanbul 1990.
- Yılmaz, Mehmet: **Kültürümüzde Ayet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)**, Kesit Yay., İstanbul 2013.
- Yılmaz, Metin: "Mesnevî-i Penahi", Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Van 1992.
- Yılmaz, Nazif: "Çelebi Halife Cemal-i Halveti ve Tefsiri'l-fatiha ve'd-duha" Adlı Eseri, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1998.
- Yûnus Emre Dîvanı, **Risâletü'n-Nushiyye**, Tenkitli Metin, Hzl. Mustafa Tatçı, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1991.
- Yurd, A. İhsan; Kaçalın, Mustafa: **Akşemseddin Hayatı ve Eserleri**, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., İstanbul 1994.
- Yusuf Hakikî Baba: **Mahabbetnâme**, Hzl. Ali Çavuşoğlu, Aksaray Belediyesi Yay., Ankara 2009.
- Yusuf Hakikî: **Hakikî Divanı, Karşılaştırmalı Metin (Sadi Somuncuoğlu ve Mevlana Müzesi Nüshaları)**, Hzl. Erdoğan Boz, Afyonkarahisar 2007, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-73816/hakiki-divani.html>.
- Yusuf-ı Hakikî: **Tasavvuf Risalesi ve Metalî-i İmân (İnceleme-Metin)**, Hzl. Ali Çavuşoğlu, Akçağ Yay., Ankara 2004.

Cemâl-i Halvetî'nin Mesnevîlerinde Yer Alan Dinî ve Tasavvufî Kavramlar Dizini

'Abâ

- a. C.K. 1103, C.K. 1108
a. ('abâ vü şüf) C.K. 1164
[=3]

'Abd

- a. B.Ç. 189, C.K. 1055, R.T. 95, C.K. 1004
a. ('abd-i günahkâr) R.T. 460
a. üñ (murâdı) R.F. 1230
[=6]

'Abdiyyet

- a. C.K. 2282
[=1]

Âdem

- a. C.K. 52, C.K. 996, C.K. 1763, C.K. 1922, C.K. 2229, R.F. 695, R.F. 1024, R.S. 810, B.Ç. 271, B.Ç. 184, C.K. 618, R.S. 845, R.F. 742 C.K. 618, R.F. 1137
a. (olagör) C.K. 139
a. (şulţân-ı veliyyu'llâh-ı âdem) R.S. 642
a. (sırr-ı âdem) R.S. 226, R.S. 790
a. (sırr-ı sırr-ı âdem) C.K. 187
a. (sırr-ı âdem) C.K. 124
a. (oğlı) C.K. 2138
a. ĩ C.K. 1385, R.F. 1128
a. İdür (fağır aşı-ı âdemî) R.F. 71
[=25]

'Aden/ 'Adn

- a. B.Ç. 210, B.Ç. 449, B.Ç. 614, R.F. 84, R.F. 361, C.K. 1616
a. (cennât-ı 'Aden) C.K. 1736, C.K. 2156, C.K. 2219
a. (cennât-u 'Aden) C.K. 1420
[=10]

Ahmed

- a. C.K. 1194, R.T. 163, C.K. 769, C.K. 1328, C.K. 1478, R.F. 43, R.F. 387, R.F. 1075, R.F. 1076, R.S. 882, R.T. 28, R.T. 61, R.T. 113, R.S. 565, R.F. 858, C.K. 40, C.K. 995, B.Ç. 606, C.K. 687, C.K. 745, R.T. 203, R.T. 422
a. (Ahmed-i muhtâr) R.F. 667
a. (Ahmed-i şâhib-vişâl) C.K. 1719
a. (cihân serveri) R.S. 518
a. (Ahmed u Mahmûd) B.Ç. 634
a. (be Hakk-ı nûr-ı Ahmed) R.F. 511, R.F. 634
a. (fağır-ı Ahmed) C.K. 1350
a. (hazret-i Ahmed) C.K. 2291
a. (medh-i Ahmed) C.K. 142
a. (mîm-i Ahmed) C.K. 41
a. (nûr-ı Ahmed) B.Ç. 629, C.K. 121, R.F. 39, R.F. 465, R.S. 250, R.T. 201
a. (nûr-ı Ahmed hürmeti) B.Ç. 620
a. (nûri) R.T. 209, R.T. 223
a. (rûh-ı Ahmed) C.K. 2224

- a. (sırr) R.T. 204
a. (şem'-i Aḥmed) C.K. 73
a. (şer'-i Aḥmed 'ışkî) C.K. 1325
a. den (rûḥ-ı Aḥmed) C.K. 2285
a. dür (âl-i Aḥmed) C.K. 127
a. (ḥulḳ-ı Aḥmed) R.F. 665
a. (menba'-ı nûreyn-i Aḥmed) C.K. 109
a. (nûr-ı Aḥmed) R.T. 229
a. (sırr-ı Aḥmed) B.Ç. 118, C.K. 108
a. (faqr-ı nûr-ı Aḥmed) R.T. 408
a. (meşreb-i Aḥmed) R.T. 59
a. (rûḥ-ı pâk-i Aḥmed) R.S. 32
a. (nûr-ı Aḥmed) C.K. 33
a. üñ (şâni) R.F. 879
a. Ī dür R.F. 1070
a. İye (ḳuvâ-yı Aḥmedî) R.S. 796
[=59]

Aḥır

- a. C.K. 4, R.T. 5
[=2]

Aḥlâk

- a. R.F. 63, R.S. 419, R.T. 373, R.T. 112
a. (aḥlâḳ-ı bed) B.Ç. 571, C.K. 436, R.S. 69, R.T. 486, R.T. 583
a. (aḥlâḳ-ı ḥamîd) R.F. 448
a. (aḥlâḳ-ı nîk) R.F. 1158
a. (aḥlâḳ-ı sulṭân mazhan) C.K. 1364
a. (fî'l-i aḥlâḳ) R.T. 644
a. (kesb-i aḥlâḳ) R.F. 666
a. (kesb-i aḥlâḳ eyle) R.F. 620
a. (menba'ı) R.F. 787
a. dan (bed vaşf-ı aḥlâḳ) R.T. 110
a. uñ (odu) R.F. 1270
[=18]

Aḳdes

- a. C.K. 15
[=1]

'Aḳıl

- a. C.K. 112, R.S. 144, R.S. 750, R.S. 753, R.S. 831, B.Ç. 574, R.F. 1269, R.F. 940
a. ('aḳıl nef's cāna tâbi') R.S. 686
a. ('aḳıl nef's taḡları) R.F. 659, R.F. 660
a. (aḳlām 'aḳıl hem ḳalb cef ol) R.F. 772
[=12]

'Aḳıl

- a. B.Ç. 36, B.Ç. 89, B.Ç. 222, B.Ç. 226, B.Ç. 392, C.K. 1066, C.K. 1312, C.K. 1631,

- C.K. 2200, R.F. 743, R.S. 756, C.K. 1720, C.K. 1720, C.K. 1720, C.K. 2278, R.F. 74, R.S. 433 C.K. 1128, C.K. 939, C.K. 2292, R.F. 197, R.F. 1366, R.S. 400, C.K. 963
[=24]

'Aḳıl

- a. B.Ç. 556, B.Ç. 574, C.K. 791, C.K. 791, C.K. 2204, C.K. 2206, C.K. 2206, C.K. 2207, C.K. 2208, R.F. 293, B.Ç. 40, B.Ç. 511, B.Ç. 576, C.K. 48, C.K. 132, C.K. 2203, R.F. 1301, R.F. 1301, R.T. 336, R.T. 603, R.S. 751, R.F. 917, R.F. 924, R.S. 726, C.K. 624, R.F. 70, R.S. 467, R.T. 93, R.S. 335, R.F. 931, B.Ç. 577, C.K. 1858, C.K. 2204, C.K. 2205, C.K. 2208, R.F. 371
a. ('aḳıl-ı küll) C.K. 132
a. ('aḳıl-ı ma'aş) C.K. 1966
a. ('aḳıl-ı sulṭânî) R.F. 237
a. ('aḳıl-ı sulṭânî ḳuvâsı) R.F. 1304
a. ('aḳıl u cān) R.F. 377
a. ('aḳıl u cān ḳurbān) R.T. 97
a. ('aḳıl u cān vir) R.F. 348
a. ('aḳıl u cünün) C.K. 356, C.K. 361
a. ('aḳıl u dil murḡı) R.T. 305
a. ('aḳıl u idrāk) C.K. 1705
a. ('aḳıl u ḳalb rûḥ) R.T. 358
a. ('aḳıl u ḳalb u tıfl u rûḥ) R.T. 359
a. ('aḳıl u nef'sile beden) C.K. 1207
a. ('aḳıl u rāy nûn) R.T. 331
a. ('aḳıl u rûḥ) R.S. 749
a. (cān u 'aḳıl u dil ten) R.F. 1416
a. (cān u 'aḳıl u ḳalb) R.T. 405
a. (cān u dil ü 'aḳıl u ten) B.Ç. 134
a. (cem'-i 'aḳıl) C.K. 1145
a. (cem'-i 'aḳıl eyle) R.F. 826
a. (ehli) B.Ç. 556, R.T. 529, R.T. 607
a. (ḳalb u 'aḳıl u cān) B.Ç. 561
a. (nefs ü 'aḳıl u cān dil) R.F. 350
a. (nefs ü 'aḳıl u ḳalbe uyma) R.F. 577
a. (nefs ü ḳalb ü 'aḳıl u cān) R.S. 570
a. (nûr-ı 'aḳıl-ı sulṭânî) R.F. 929
a. (terk-i 'aḳıl u cān eyle) R.F. 372
a. a (uy) R.S. 685
a. ı (gıt) C.K. 2068
a. ı (gıtme burış) C.K. 2068
a. ı (ol-) R.S. 683
a. ıla ('aḳılıla ḳadem) C.K. 2202
a. ın (nefs ü 'aḳıl) R.F. 957
a. uñ ('aḳıl âlet ol) R.F. 874
a. uñ (mellâḥdur) R.F. 356

CEMÂL-İ HALVETÎ'NİN TASAVVUFÎ MESNEVÎLERİ

XV. asrın İbnü'l-Arabî'si olarak şöhret bulan Cemâl-i Halvetî, klasik manada bir sufi değil fikir üretecek seviyede bir âlim ve düşünür, tasavvufta kutubluk makamına ulaşmış bir mürid-i kâmilidir. Cemâl-i Halvetî, devletin merkezi olan İstanbul'da Türk-İslâm kültürünün yayılmasına yaptığı büyük hizmetler ile şehrin kültür mimarları arasında yer almıştır. Fikirleri, siyasi kimliği ve yetiştirdiği halifeler ile tarikatını en üst mertebelere taşıyarak Halvetiyye'nin XV. asırdaki en önemli temsilcisi olan Cemâl-i Halvetî, tüm bunların yanı sıra velut bir yazar olarak verdiği eserler ile Türk tasavvuf edebiyatında önemli bir yer edinmiştir.

Cemâl-i Halvetî, otuzu aşkın eser kaleme almıştır. Onun *Cevâhirü'l-kulûb*, *Beyân-ı Çeng-nâme*, *Risâle-i Teşrîhiyye*, *Risâle-i Fakriyye* ve *Risâle-i Sûfiyye* adını taşıyan tasavvufî mesnevîleri, dil bakımından son derece sade olmakla beraber mahallî kelime ve deyimlerin yanı sıra tasavvufî kelime, terim, rumuz, özdeyiş, ayet ve hadisler bakımından zenginlik arz etmektedirler. Mesnevîlerin bir diğer belirgin özelliği de tahkiye yönteminin baskın bir şekilde kullanılmasıdır.

Doğrudan doğruya bir sanat davası gütmeyen ve şairlik iddiasında bulunmayan Cemâl-i Halvetî, mesnevîlerinde, bazı tasavvufî kavramlara açıklık getirmek yoluyla sâîklere yol göstermeyi, halka temel dinî ve tasavvufî kavramları öğretmeyi hedeflemiştir. Dinî ve tasavvufî kavramları estetik bir gaye için değil, hayat tarzı olarak benimsediği inançlar açısından kullanan Cemâl-i Halvetî, mutasavvıf kimliği, şair kimliğinin önüne geçmiş, ancak lirizm ve söyleyiş bakımından devrinin ilerisinde şairler de söyleyebilmiş bir şahsiyettir.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-7471-13-8

9 786257 471138